

se zgodba odvijte do konca, tega konca pravzaprav ni. Nekaj črnega je še vedno tam. In vabi male bralce k odgovoru, če morda oni vedo, kaj je to.

Tatjana Pregl Kobe

SODOBNA PREOBLEKA

Tina Ilgo, Mojca Seljak, Katja Simončič, Tjaša Vilotič: *Kitajski miti in legende*. Ilustracije: Marta Bartolj, Jure Engelsberger, Anka Kočevar, Polona Lovšin, Liana Saje Wang, Peter Škerl, Jaka Vukotič in Huiqin Wang. Miš, 2022

Ljudske zgodbe, miti in legende predstavljajo neusahljivo zakladnico motivov in tem, junakov in naukov, ki krožijo po vsem svetu. Odstrirajo zgodovino in pomagajo razumeti sedanjost. Avtorice, sicer prevajalke, Tina Ilgo, Mojca Seljak, Katja Simončič in Tjaša Vilotič so iz oddaljene Kitajske za knjigo *Kitajski miti in legende* poiskale, raziskale in na novo povedale dvaintrideset tradicionalnih

kitajskih mitov in legend. V tej knjigi se je pod dvanajst zapisov podpisala Tina Ilgo, pod pet Mojca Seljak, pod deset Katja Simončič in pod zadnjih pet Tjaša Vilotič, so pa njihove zapise likovno opremljali različni ilustratorji, ki pa z zapisovalkami in prevajalkami niso nujno v istem tandemu. Knjiga je namenjena bralcem vseh starosti, ker ne gre le za pravljicne pripovedke, ampak naj bi v pripovedih prepoznali mitološko ozadje starodavnih, še živih običajev. V knjigi so poleg zgodb tudi zgodovinske legende, povezane z najzgodnejšimi dinastijami od začetka drugega tisočletja pr. n. št. dalje, ki so pomembna iztočnica za raziskovanje daljne preteklosti. Urednica knjige je Tina Bilban, likovni urednik pa Anže Miš. Knjigo, ki ima 196 strani, je oblikoval Žiga Valetič, pri oblikovanju ovitka pa sta sodelovala Anka Kočevar in Žiga Valetič.

Prvo spremno besedo na koncu knjige je dr. Nataša Vampelj Suhadolnik, ki je strokovno pregledala pisno gradivo, naslovlila *Kitajskim mitom in legendam na pot*. V njej med drugim piše, da filozofska, literarna in druga besedila vsebujejo le posamezne odlomke mitoloških pripovedi, ki pa so se zaradi odsotnosti povezovalnih teženj obdržali v eni izmed zgodnejših različic. Zato prav njihova rekonstrukcija danes omogoča vpogled v bolj pristno razumevanje različnih naravnih pojavov, družbenih procesov in s tem nastanka kitajske civilizacije, družbe in kulture. V drugi spremni besedi *Kitajski miti in legende v sodobni preobliki* pa nas dr. Tina Ilgo seznani še s tem, kako je do tega slovenskega projekta prišlo. Da so sprva sinologinje v sklopu interesne dejavnosti spoznavanja kitajske kulture in jezika pripovedovale in brale otrokom v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah ter ob tem pripravile tudi mnoge likovne, gledališke in literarne dogodke in projekte. Konfucijski inštitut, ki je skupaj s Krko podprl izid

te obsežne knjige, je dal spomladi leta 2020 pobudo za izbor različnih kitajskih zgodb. Takrat je dr. Ilgo povabila k zahtevnemu projektu tri sinologinje, da so se skupaj podale na literarno popotovanje – k izboru posameznih zgodb, k določanju njihovega števila, dolžine, ubeseditve, zapisovanja kitajskih imen, enotnega sloga, sosledja, medsebojnega povezovanja – in končno še prilagajanja besedila z namenom približevanja kitajskih mitov in legend sodobnemu bralcu, saj je zakladnica tega izredno obsežna in raznolika. Zaključnih enajst strani je namenjenih izgovorjavi kitajskih imen. Slovar izgovorjave ima štiri stolpce (Ime, Izgovorjava, Opis, Mit/legenda). Stolpec za izgovorjavo kitajskih imen v slovenščini je pripravljen v sodelovanju z dr. Matejo Petrovič z Oddelka za azijske študije Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Ilustracije za zgodbe, ki izhajajo iz študijskega pretresa različnih virov, so za približanje oddaljenega sveta mitoloških bitij iz kitajske kulture današnjemu slovenskemu bralcu naslikali Marta Bartolj, Jure Engelsberger, Anka Kočevar, Polona Lovšin, Liana Saje Wang, Peter Škerl, Jaka Vukotič in Huiqin Wang. Z barvnimi ilustracijami bogato opremljena knjiga se prične z nastankom sveta in človeštva, ko velikan Pangu loči nebo in zemljo in Nüwa iz gline ustvari ljudi. Sledijo zgodbe o mitoloških junakih, ki se ponašajo z najpomembnejšimi odkritji in veščinami: od Suirena, božanskega prinašalca ognja, pa vse do Huang Dija ali Rumenega cesarja, najbolj znanega od petih mitoloških cesarjev, ki ga na Kitajskem še danes častijo kot starodavnega prednika.

Dramaturško urejeno sledi knjiga naravi kitajske mitologije in z bogato zbirko različnih mitoloških pripovedi zajame raznovrstnost, večfunkcionalnost ter prepletenost kitajskih mitov in legend. V prvem delu so zajete zgodbe o

izvoru sveta in človeškega rodu, sledijo jim kulturni junaki s svojimi izumi in vzpostavitev prvih dinastij. V drugem delu pa so vsebinsko različne zgodbe, ki prikažejo kult nesmrtnosti, izpostavijo simboliko in pomen posameznih živali, še posebej zmaja in feniksa, ter osvetlijo izvor kitajskih tradicionalnih praznikov. Bralec lahko ob prebiranju kitajskih zgodb in mitov zlahka spozna pisan svet nenavadnih bitij, ob tem pa bolje razume razvoj kitajske družbe in tudi njeno sodobno podobo.

Kitajski miti so se skozi zgodovino večkrat preoblikovali, zlivali in razdrobili. Kako s kitajskimi zgodbami, miti in legendami danes nagovarjati sodobnega slovenskega mladega bralca in hkrati ostati zvest njihovi originalni naravi, se je spraševalo tudi osem ilustratorjev, ki so se podali v avanturo upodabljanja zgodb tako oddaljenega sveta. Pri dveh izbranih ilustratorkah odločitev založbe in likovnega urednika ni bila težka. To je najprej s podobami značilnih kitajskih običajev, klasičnih podob glavnih junakov, njihovih karakterjev in popolnega poznavanja anatomije in gest tamkajšnjih prebivalcev izpolnjevala slikarka Huiqin Wang, ki je v slovenski prostor pred tremi desetletji v zbirki Zlata ptica vstopila prav z ilustracijami pravljic iz svojega domačega sveta (*Brokatna podoba, Pravljice kitajskih manjšin*, Mladinska knjiga, 1991), za katere je prejela Levstikovo nagrado. Tudi njena hčerka Liana Saje Wang materin svet sprejema ves čas od otroštva in svoje ilustracije s temi občutki tudi oplaja. Njena likovna govorica je drugačna, morda subtilnejša: z občutkom, kot da njene podobe sprejemajo meglice novih spoznanj, je celo njena ilustracija zmaja barvno prijazno nežna. Po besedah Alenke Suhadolnik, veleposlanice Republike Slovenije na Kitajskem, je med tradicionalnimi prazniki najpomembnejši praznik pomladi ali kitajsko novo leto, ki je odeto v rdečo

barvo, s katero se ob ognjemetu in trušču prežene vsakršno pošast. Pristrčno naslikan zmaj Marte Bartolj je dinamičen, ne grozljiv, čeprav v knjigi morda celo najbolj dramatičen. Način njenega upodabljanja ostaja mlademu bralcu razumljiv, zanimiv, hudomušen, prijeten in pristrčno topel. Ilustracije Jureta Engelsbergerja so realistične, a hkrati ekspresivne in dramatične, pri nekaterih vinjetah so skoraj strašljive podobe rumenega in ognjenega cesarja. *Ob pogledu na umirajočega konja so Suhorju začele teči gorke solze.* Ilustratorjeva slika sedemnajstletnega dečka Suha in konja pod osamljenim drevesom je skrajno čustveno upodobljena v zeleno zamirajoči svetlobi pokrajine. Podobno se iz legend napajajo tudi običaji ostalih praznikov: zažiganje oblek in denarja ob spominu na mrtve, poletno pripravljanje v bambusove liste zavitega lepljivega riža, zongzija, ter jesensko uživanje v luninih kolačkih pod okroglo luno, o čemer govori tudi enajsta zgodba, ki jo je impresivno upodobila Polona Lovšin. V vse svoje ilustracije je v svetlo pravljичnost vkomponirala pisma, ročno pisavo in znamke (kitajske in slovenske), s čimer je legendo poglobila in posodobila. Filmski animatorki in ilustratorki Anki Kočever je všče prestopanje meja različnih žanrov vizualne umetnosti, tokrat se je risarsko vehementno, a v barvito komorni in umirjeni maniri posvetila ilustriranju daljnega vzhodnega sveta s popolnoma drugačnim doživljanjem tako v preteklosti kot danes, pri čemer se je z minimalnim razponom barv odločila za prepoznavnost vseh svojih ilustrativnih podob. Ilustracije Petra Škerla, ki je za knjigo tudi upodobil enega od zmajev, odlikuje prefinjena, kultivirana risba z množico natančno izrisanih detajlov in z inventivnimi kompozicijskimi rešitvami. Njegove vinjete so večinoma črno-bele, enostranske ilustracije pa umirjeno zelene s pridihom zemeljskih tonov. Če Škerl medsebojna razmerja vzpostavlja na nov,

izviren način, da prepričljivo povzame ozračje predloge zgodbe, mita ali legende, hkrati v svoje ilustracije (kot vedno) vnaša prevladujoče značilnosti časa, na katerega aludira besedilo. In dalje. Neomajna volja je gnala velikana Kuafuja, ki je imel podobo in lastnosti običajnih ljudi, da bi ujel sonce. Jaka Vukotič je tega (ne strašnega!) velikana ujel v mehki rumene svetlobe, v teku nad stiliziranimi kitajskimi gorami, posutimi z drevjem in značilnimi kitajskimi hišami. Nato je svoje videnje zgodbe o pošasti nad vasjo upodobil res 'pošastno', da se je od same groze pred bobnanjem starega moža skrčila, od hrupa in svetlobe oglušela in oslepela ter se nikoli več vrnila. Cesarji, zmaji, pošasti, konji, feniksi, dekleta, pastirji, nesmrtniki in bedaki ter seveda mnogo drugega je v tej knjigi upodobljeno na zelo različne načine. Tudi v današnjem sodobnem času velja prisluhniti zgodbam, mitom in legendam, ker (tako otrokom kot odraslim) ponujajo marsikatero modrost, ki si jo velja zapomniti.

Kljub raznolikim vsebinam je knjiga uredniško urejena sistematično. Vsak ilustrator nastopa z eno uvodno vinjeto ali malo večjo ilustracijo, ki pod naslovom 'napoveduje' pripoved ter jo nato s celostransko ilustracijo vsak izmed osmih ilustratorjev tudi dopolni. Seveda pa se lahko najmlajši bralci (in seveda tudi vsi drugi!) ob raznolikih, a večinoma zelo živobarvnih ilustracijah brž znajdejo v skrivnostni čarobnosti tega (tudi časovno) oddaljenega sveta, tam potešijo radovednost, ki jo vzbuja neznanost, se čudijo moči in pogumu junakov, pohlepnosti in usodnim napakam ter ob tem spoznavajo tudi pomen plemenitosti in vztrajnosti.

Tatjana Pregl Kobe